

Connectie met de Renkemaheerd?

Voorwoord

Mijn eerste pogingen om iets meer te weten over mijn voorouders en hun geschiedenis dateren uit de jaren negentig van de 20ste eeuw. Mijn vader had ter gelegenheid van zijn 65ste verjaardag (1989) van zijn familie wat documenten gekregen¹ die meer dan een tipje van de sluier oplichtten. Dankzij contacten met familieleden en andere Renkema's heb ik deze informatie wat kunnen aanvullen. Ik heb dit uiteindelijk samengevat in notitie over de eerste David Renkema, mijn naamgenoot en betovergrootvader. De meest recente versie dateert uit 2018.² Een eerdere versie van dit document vormde te samen met de door een neef opgestelde kwartierstaat van mijn vader tevens een bron voor het werk van Klaas Pera, vrij toegankelijk is op internet³.

Mijn teleurstelling is dat we buiten de klassieke genealogische informatie zo weinig weten over de levens van onze voorouders. Het blijven namen, geboorte-, trouw- en overlijdensdata, beroepen en woonplaatsen. Mijn oogst ging weinig verder dan enkele aktes (hypotheek, overlijden) en enkele brieven van Klaas Davids Rinkema aan zijn broer Willem Davids Renkema. Deze brieven brachten mij wel weer op het spoor van hun zus, de jong overleden Aagtje Davids Rinkema⁴.

Al doende maakte ik kennis met allerlei medegeïnteresseerden in de Renkema's. Ook las ik het een en ander over de streekgeschiedenis, dus over het Groningse Westerkwartier als bakermat van de Renkema's. Daarbij ontdekte ik dat het aannemen of doorgeven van de naam Renkema niet altijd de klassieke weg van vader-op-zoon volgde. Meer dan eens was de vrouw de naamgever, zoals de zussen Martje Willems Renkema en Jantje Willems Renkema wier nageslacht de naam Renkema draagt. Bovendien werd de naam niet altijd even consequent doorgegeven (Renckema, Rinkema, Renkema etc.).

Mijn ziekteverlof (2016) was een goede gelegenheid om nog eens kritisch te kijken naar de kennis die in de loop van de tijd was vergaard. In deze notitie richt ik me op de vraag naar de lijn(en) tussen de nu levende Renkema's en de eerste Renkema's die sporen nalieten in oude archieven: Pyba en Ydze Renkema (1409) en Date Reynekema (1474). Willem Garmts Renkema (1761-1840) neem ik als vertrekpunt voor de nu levende Renkema's. Hij is zeker niet de voorvader van alle nu levende Renkema's en Rinkema's, maar hij is wel de eerste manlijke Renkema in mijn eigen voorgeslacht. Hij ontving deze naam van zijn moeder Martje Willems.

¹ Een neef heeft een kwartierstaat van en voor mijn vader opgesteld die tot zeker vijf generaties reikt. Een oom heeft een onderzoek laten uitvoeren naar het voorgeslacht aan Renkema-zijde; deze exercitie leidde (ook) tot kopieën van een aantal officiële documenten. Beide stukken kreeg mijn vader ter gelegenheid van zijn 65ste verjaardag.

² Bet-over-groot-vader DAVID RENKEMA 1816 – 1877. *Niet meer dan een naam?* 31 maart 2018.

³ De stamboom Helmantel bevat een schat aan genealogische informatie over één van de takken van de familie Renkema. Zie <https://www.genealogieonline.nl/stamboom-helmantel/>

⁴ In 2013 heb ik de informatie over haar, haar dochter Klara en haar (Amerikaanse) nageslacht met hulp van een verre Amerikaanse neef kunnen verzamelen: Aagtje Renkema en Clara Keizer, 13 maart 2013

1. Inleiding

De kennis over de geschiedenis van de naam Renkema is verre van volledig. In de 20ste en 21ste eeuw leven vele mensen met de naam Renkema of Rinkema⁵. Enkele genealogen⁶ hebben pogingen ondernomen om deze ‘familie’ in kaart te brengen. Er lijkt sprake te zijn van meerdere geslachten waarvan de onderlinge verwantschap niet te achterhalen is. Tegelijkertijd is het een hard gegeven dat delen van archieven verloren zijn gegaan, bijvoorbeeld als gevolg van brand. Ik heb niet de illusie dat ik in die leemtes kan voorzien; ik probeer de beschikbare gegevens wat te verzamelen en te ordenen.

Willem Garmts Renkema⁷ is de eerste of oudste manlijke Renkema in mijn voorgeslacht⁸. Hij nam de naam Renkema over van zijn moeder Martje Willems Renkema, dochter van Willem Berends Renkema en Geeske Egberts. De naam Renkema lijkt niet herleidbaar naar de vader van Willem Garmts: Garbrand Jacobs. Ook de zus van deze Martje Willems – Jantje Willems – gaf de naam Renkema door aan haar nageslacht.⁹

De eerste Renkema in het Westerkwartier die in een officieel document opduikt was een Date Renkema. Hij was in 1474 getuige bij het zegelen van een akte. Zijn naam werd geschreven als Reynekema.¹⁰ Grietman Oemke Renkema was vermoedelijk zijn zoon en eigenaar/bewoner van de Renkemaheerd te Marum. Harde feiten over de mogelijke relatie tussen de huidige Renkema’s – nu toegespitst op de nakomelingen van Willem Garmts – en deze ‘oude’ Renkema zijn niet voor handen.

Mijn betovergrootvader was de eerste drager van de naam David Renkema¹¹. Hij was een zoon van de eerder genoemde Willem Garmts Renkema en diens tweede echtgenote Aagtje Davids¹². Haar beide namen keren in latere generaties veelvuldig terug, dus Aagtje en David. Ik heb een poging gedaan om mijn naamgenoten te achterhalen, inclusief de reeds overleden David Renkema’s.¹³ Het aantal bleek veel groter dan ik aanvankelijk vermoedde¹⁴.

⁵ Het aantal Renkema’s/Rinkema’s in Nederland groeide van 715 in 1947 naar 1267 personen in 2007; zie <http://www.cbfgfamilienamen.nl/>

⁶ [Klaas Pera](https://www.genealogieonline.nl/stamboom-helmantel/) (<https://www.genealogieonline.nl/stamboom-helmantel/>), [Henk Renkema](#) (Henk Renkema en Henk van der Wijk, De Nazaten van Hindrik Gerrits Rinkema - Begin 1800 landbouwer op de Renkemaheerd in Marum. (September 2003)), [Trees Renkema-Renkema](#) (Genealogie Renkema, waarin uitgewerkt het voor- en nageslacht van Hedze Luekes en Jantje Willems Renkema, mei 1990), [Lena Scheeringa](#) (Groninger landbouwers geslachten in het Westerkwartier, 1975; diverse aantekeningen) en [L. Denkema](#) (De families Denkema en Renkema vanaf 1628 tot 1986, Ermelo 1990)

⁷ Willem Garmts Renkema is geboren in 1761 te Westertzand-Sebaldeburen en is overleden in 1840 te Lutjegast (<https://www.genealogieonline.nl/stamboom-helmantel/111633.php>)

⁸ Willem Garmts + Aagtje Davids → David Willems + Pieterke Pera → Willem Davids + Leenna van Prins → David + Jantje Egberts → Tiem + Geesje Timmers → David

⁹ Trees Renkema-Renkema (1990) heeft de nakomelingen van Jantje Willems in kaart gebracht. Ze besteedt ook aandacht aan de voorouders van Jantje Willems (en dus ook van haar zus Martje Willems).

¹⁰ H. Feenstra en H.H. Oudman, *Een vergeten plattelandselite: eigenerfden in het Groninger Westerkwartier van de vijftiende tot de zeventiende eeuw*, Leeuwarden, 2004; blz. 421

¹¹ David Renkema: 13 november 1816 te Lutjegast tot 13 januari 1877 te Westerhorn-Grijpskerk (<https://www.genealogieonline.nl/stamboom-helmantel/111383.php>)

¹² Aagtje Davids : 18 mei 1786 te Gerkesklooster tot 25 september 1826 te Lutjegast (<https://www.genealogieonline.nl/stamboom-helmantel/115.php>)

¹³ Twee zonen van Willem Garbrands Renkema en Aagtje Davids hebben de naam doorgegeven, naast David Renkema (1816-1877) betreft dat ook zijn oudere broer Garbrand Willems Renkema (1812-1873).

¹⁴ Mijn beeld was dat de naam David Renkema zich zou beperken tot mijn betovergrootvader, mijn grootvader, twee neven en ondergetekende. Ik heb in totaal 18 David Renkema’s/Rinkema’s kunnen achterhalen.

2. Oudste Renkema's

De eerste vermeldingen van de naam Renkema (Rinkema, Rinckema etc.) in officiële documenten is voor mij het vertrekpunt. Ik beperk me tot de secundaire bronnen. Primaire bronnen zijn voor mij niet toegankelijk. Ik realiseer me dat vermeldingen in aktes het minst slechte criterium is. Ik neem de publicatie van Feenstra & Oudman (2004) als basis en kijk vervolgens wat Lena Scheeringa (1975) en Trees Renkema-Renkema (1990) in hun werk vermelden over de 'oudste Renkema's'.

2.1. Feenstra & Oudman

Mijn eerste bron is een wetenschappelijke publicatie van H. Feenstra en H.H. Oudman: *Een vergeten plattelandselite: eigenerfden in het Groninger Westerkwartier van de vijftiende tot de zeventiende eeuw* (2004). Eén paragraaf gaat over het geslacht Renkema.

In 1474 was ene Date Renkema (Reynekema) getuige van het zegelen van een akte door grietman Benno Wijema. Beiden woonden in Marum. Diezelfde Date Renkema werd nogmaals genoemd in 1545 in een verklaring van Haye Lambert. Laatstgenoemde had Date rond 1500 horen vertellen dat de Zwarte Ryt de grens was tussen Vredewold, Friesland en Groningen. Oemke Renkema verwees in 1545 naar een uitspraak van zijn vader m.b.t. diezelfde grens. Feenstra & Oudman achten het waarschijnlijk dat Date Renkema de vader van Oemke Renkema was.

Oemke Renkema zou dan omstreeks 1475 zijn geboren. In 1521 was hij grietman van Westerdeel Vredewold. In 1540 was hij nog in leven, omdat hij toen met 36 grazen land één van de grootste boeren in Marum was. Oemke had tenminste twee zonen: Eeuwer Renkema en Lubbe Renkema (1510). Lubbe verkocht in 1545 enige percelen veen die hij in 1539 had gekregen van zijn vader en broer aan de vrouwe van Nienoord. Lubbe was buurrechter (1541), zijlrechter (1542), kerkvoogd en een van de volmachten van Vredewold in een grenskwestie.

Lubbe Renkema was getrouwd met Fenne. Ze kregen in ieder geval twee zonen (Jan of Johan en Date) en een dochter (Hoyte). Hoyte trouwde met een Jan Berends. Lubbe stierf voor 1558; Fenne voor 1567. Jan en Hoyte maakten op 3 januari 1567 afspraken over de verdeling van de erfenis. Date was toen nog minderjarig. Jan verwierf zich zo het eigenaarschap over de helft van de Renkemaheerd te Malijk. Feenstra & Oudman vermelden niet wie de eigenaar is van de andere helft van de heerd. Jan Renkema verkocht zijn deel van de heerd op 14 januari 1567 aan Christopher van Ewsum voor 400 Emders gulden. Hij huurde een andere boerderij van Van Ewsum nabij Marum. Ze kozen daarbij voor een ingewikkelde constructie waarbij de huur (van de boerderij) en de rente (over die 400 Emders gulden) tegen elkaar wegvallen. Deze afspraak liep spaak in 1570, toen de koningsgezinden beslag legden op alle bezittingen van Van Ewsum. In 1572 woonde Jan Renkema nog in Marum. Date Renkema verkocht drie akkers veen aan diezelfde Van Ewsum. Zijn naam keert enkele malen terug in officiële stukken zonder dat duidelijk is of het telkens gaat om dezelfde persoon, zoon van Lubbe Renkema: huurder van land onder Roderwolde (1576), bewoner van Marum (1600) en eigenaar van 32 grazen land nabij Marum (1610).

In het hoofdstuk over het geslacht Tassema lichten Feenstra & Oudman een tipje van de sluier wat betreft het eigenaarschap van de Renkemaheerd. Jelle Tassema en zijn zuster Syedde verkochten (hun deel van) de Renkemaheerd in 1568 aan Van Ewsum¹⁵.

¹⁵ H. Feenstra en H.H. Oudman, blz. 476

2.2. Scheeringa

Lena (Helena) Scheeringa heeft zich in haar tijd verdiept in de geschiedenis van de Renkema's en de Scheeringa's. Haar moeder was Albertje Renkema, een oudere zus van mijn grootvader David Renkema. Na haar overlijden heeft haar directe familie een boekje uitgegeven met haar bevindingen. Daarnaast heeft ze een schriftje nagelaten met aantekeningen, foto's etc. Ik heb dat schriftje in mijn bezit. Tenslotte is er volgens Renkema-Renkema ook nog een dossier met een onderzoek van Pieter Luinstra en Lena Scheeringa naar de nakomelingen van Martje Willems. Dit dossier zou zich bevinden bij de genealogische vereniging te Groningen.¹⁶

Het boekje 'Groninger Landbouwers geslachten in het Westerkwartier, het geslacht Scheeringa en de daaraan verwante Renkema's' bevat vele namen van o.a. Renkema's. Scheeringa besteedt opvallend weinig aandacht aan haar eigen Renkema-tak, dus de nakomelingen van de eerste David Renkema. Ik put nu alleen uit de inleidende paragraaf over het geslacht Renkema.

Scheeringa ziet de eerste sporen van Renkema's al in het begin van de 15de eeuw. In 1408 verkochten de broers Pybo en Edza Renckama land aan het klooster Clairkamp te Rijperkerk (Friesland). Zij zouden afkomstig zijn uit Oost-Friesland. Ruim een eeuw later kwam in het Westerkwartier Oemcke Renkema in beeld als grietman van Westerdeel-Vredewold (1521). Scheeringa koppelt Oemcke direct aan de Renkemaheerd te Marum. Volgens haar had Oemcke drie zonen en een dochter. Deze dochter – ze noemt geen naam – zou gehuwd zijn geweest met Teake Reinierszn Tassema¹⁷. Deze dochter en haar man kregen de Renkemaheerd – dan wel een deel van deze heerd - in bezit. Hun zoon Jelle Tassema en dochter Syedde zouden dan hun deel in 1567 verkocht hebben aan Van Ewsum

2.3. Trees Renkema-Renkema

De Genealogie Renkema van Trees Renkema-Renkema richt zich specifiek op de nakomelingen van Hedzer Luekes en Jantje Willems Renkema. Jantje Willems was de zus van Martje Willems en de dochter van Willem Berents Renkema en Geeske Egberts. Zij wijdt een (inleidende) paragraaf aan de 'oude' Renkema's. Trees Renkema heeft gebruik gemaakt van het huisarchief van Nienoord.

Renkema-Renkema stuit daarbij ook op Oemke Renkema, grietman van Westerdeel-Vredewold. In een aantal gevallen was hij als grietman functioneel betrokken bij transacties tussen derden. In 1518 toonde Oemke en enkele andere, oudere inwoners van Marum aan waar de grens tussen Opsterland en Vredewold lag. Hij herhaalde deze verklaring in 1545, toen hij ongeveer 70 jaar oud was, met een beroep op een uitspraak van zijn vader.

Daarnaast waren er de transacties waarbij Oemke en/of zijn kinderen actief betrokken waren. In 1539 schonken Oemke en zijn zoon Eeneke Renkema¹⁸ een aantal venen (Leidijck) aan hun zoon en broer Lubbe Renkema. Laatstgenoemde verkoopt deze venen aan Beetke van Raskwert, de weduwe van Wigbolt van Ewsum (1545).

¹⁶ Informatie van de nabestaanden van Pieter Luinstra. Het archief blijkt privé bezit te zijn van de voorzitter van de vereniging. Deze geeft aan dat het gaat om vele ordners zonder enige index.

¹⁷ Feenstra & Oudman (p. 476) noemen een Reyner Takens die eerder in deze buurt actief was. Deze Reyner Takens zou de grootvader van Jelle Tassema zijn (die in 1568 de helft van de Renkemaheerd verkoopt aan Van Ewsum. Taeke Reynierszn Tassema zou dan de tussenliggende schakel zijn. F & O waren attent op huwelijken tussen eigenerfden, maar hebben het huwelijk tussen deze Taeke en een Renkema niet opgemerkt.

¹⁸ Het is mij niet duidelijk of Eeneke de derde zoon van Oemke is (zie Scheeringa) of dat het om de reeds genoemde zoon Eeuwer (Feenstra & Oudman) gaat.

Lubbe Renckema legt op 9 april 1543 een verklaring af over de overdracht van het erfrietmanschap in 1531. Hij is dan 33 jaar oud en is volgens de documenten geboren in Vredewold, buurrechter en eigenerfde te Marum. In 1551 is Lubbe nogmaals betrokken bij de verkoop van een aantal venen aan Van Ewsum, nu Christoffer, één van de zonen van Beetke. Later in hetzelfde jaar verkoopt Lubbe weer een aantal venen ('gelegen in de Renckemaheert') aan Beetke van Raskwert en haar zonen Johan, Christoffer en Wigbolt van Ewsum.

In 1567 werd een scheidacte opgemaakt tussen Hoeyte Renckema (Hoyte; gehuwd met Johan Berents) en haar broer Johann (Jan) Renckema i.v.m. de erfenis van de inmiddels overleden Lubbe Rinckema en zijn echtgenote Fenne. De tweede – minderjarige – zoon van dit overleden echtpaar wordt hier niet genoemd. Johann (Jan) Rinckema verkocht in 1571 (volgens Feenstra & Oudman: 1567) de helft van de Renkemaheerd aan de jonker van Ewsum voor 400 Emders guldens. Zij heeft ook de 'keerskoopbrief' uit 1599 aangetroffen waarbij de Renkemaheerd overging van (de overleden) Christoffer van Ewsum aan Hulderich van Ewsum.

Het laatste document dat Trees Renkema-Renkema noemt betreft 'de landdagcomparanten' uit 1610, waaruit blijkt dat Date Rinckema eigenerfde landdagcomparant van Marum was. Of het hier gaat om de gelijknamige zoon van Lubbe Renkema (Lubbe is geboren omstreeks 1510, zoon van Oemke) gaat, blijft onduidelijk..

Trees Renkema-Renkema verwijst – net als Lena Scheeringa – naar de Friese broers Pyba en Ydze Renkema (1408), ook zonder verdere duiding naar de latere Renkema's. Ze wijdt ook nog een aparte paragraaf aan de Renkemaheerd. Ik doe dat ook en zal daar ook aanvullende gegevens uit andere bronnen toevoegen.

2.4. Renkemaheerd

De Renkemaheerd was geleden in Malijk, nabij Marum. Het lijkt zo goed als zeker dat Oemcke Renkema in de eerste helft van de 16de eeuw eigenaar en bewoner van deze heerd was. We weten ook dat zijn kleinzoon Johann (Jan) Renkema na een deal met zijn zus Hoyte in 1567 over de erfenis van hun ouders (Lubbe Renkema en Fenne) de helft van de heerd kreeg en deze helft verkocht aan Van Ewsum. Wie de eigenaar van het andere deel was, vermeldt het verhaal niet. Op basis van de informatie van Lena Scheeringa zou dat (een nakomeling van) één van de andere kinderen van Oemcke zijn dochter en haar man Taeke Tassema kunnen zijn. Feenstra & Oudman bevestigen het beeld van Scheeringa met hun mededeling dat een Jelle Tassema in de loop van de 16de eeuw een deel van de Renkemaheerd verkocht aan Van Ewsum. Trees Renkema-Renkema laat zien dat de heerd in 1599 – in zijn geheel – binnen de familie Van Ewsum verkocht wordt. Een halve eeuw later (1649) wordt de heerd opnieuw overgedragen binnen de familie Van Ewsum. In 1829 is behalve de gracht geen spoor meer te vinden van de heerd. Op de boerderij ter plekke woont Hendrik Gerrits die in 1811 de achternaam Renkema heeft aangenomen.

2.5. Conclusies

Mijn beeld van de 'oude' Renkema's en de Renkemaheerd is wel wat verhelderd door de bestudering van het werk van anderen. Grietman Oemke (of Oemcke) Renkema (of Renckema) lijkt symbool te staan voor de 'oude' Renkema's (ca 1475- ca 1545). Hij bezat voor die tijd veel land in of rond Marum en was – naar alle waarschijnlijkheid – ook de bewoner en eigenaar van de Renkemaheerd. Niet duidelijk is of hij de naamgever van de heerd is geweest. Over zijn vermoedelijke vader Date

Renkema is slechts heel weinig bekend. Zijn zoon Lubbe Renkema (ca 1510 – ca 1567) bezat in ieder geval nog een deel van de Renkemaheerd; na de dood van hem en zijn echtgenote verkocht zijn zoon Jan (Johan) zijn deel van de heerd aan Van Ewsum. In diezelfde tijd werd ook het andere deel van de heerd aan Van Ewsum verkocht door een Jelle Tassema. Hoogstwaarschijnlijk is deze Jelle Tassema een kleinzoon van Oemke Renkema, een zoon van zijn anoniem gebleven dochter.

Tijdens het leven van Oemke Renkema eindigde de zogenaamde Friese vrijheid (1498). Tegelijkertijd speelden er allerlei conflicten tussen de Schieringers en Vetkopers¹⁹. De relatieve vrijheid van eigenerfde boeren in Friesland en Groningen kwam onder druk te staan van ‘buitenlandse’ heren en meesters. In 1524 heerste Karel V over de noordelijke Nederlanden. Enkele decennia later brak de 80 jarige oorlog uit (1568); een strijd die zijn sporen heeft nagelaten in het Westerkwartier. Veel boeren kregen te maken met grote schulden. De familie Van Ewsum kocht in de 16de eeuw veel (veen)grond op met het doel turf te winnen. Hun veenbedrijf zou pas in 1678 winstgevend worden. Hoe de Renkema's zich in deze periode handhaafden, onttrekt zich aan mijn waarneming.

Nu ik de kennis over de ‘oude’ Renkema's heb vergaard, begin ik aan de andere zijde, namelijk de eerste manlijke Renkema uit mijn eigen familie.

3. Stamvader Willem Garmts

Willem Garmts Renkema (1761-1840)²⁰ beschouw ik als stamvader van een deel van de huidige Renkema's en Rinkema's. Hij werd geboren in het buurtschap Westertzand en is op 15 maart 1761 gedoopt in het nabijgelegen dorp Sebaldeburen. Uit de kerkelijke administratie blijkt dat hij op 10 december 1791 verhuisde naar Lutjegast. Daar verwierf hij zich een boerderij aan wat nu de Abel Tasmanweg heet. Deze boerderij was aan het begin van de 21ste eeuw in bezit van de familie Broekema²¹. Willem Garmts beschikte in 1825 over 25 hectare grond, ten dele akkerbouw en ten dele weiland²². Willem Garmts werd bijna 2 eeuwen na de verkoop van de Renkemaheerd (circa 1570) geboren. Kunnen we via zijn voorouders dichterbij de Renkemaheerd komen?

Zijn eerste echtgenote was Geertje Alles Roda²³. Ze trouwden in 1790 en kregen samen 8 kinderen: 7 dochters (waarvan één dochter jong overlijdt) en 1 zoon.²⁴ De 6 dochters stichtten allen een gezin; geen van hen gaf de naam Renkema of Rinkema door. De zoon – Geert Willems Renkema (1805-1866) was getrouwd met Geertje Ritskes de Vries. Er zijn geen gegevens over eventuele kinderen bekend.²⁵ Geertje Alles Roda stierf in het geboortjaar van haar jongste kind Geert Willems (1805).

¹⁹ zie https://nl.wikipedia.org/wiki/Schieringers_en_Vetkopers Deze conflicten duurden van de 14de tot in de 16de eeuw.

²⁰ Willem Garmts Renkema is geboren in 1761 te Westertzand-Sebaldeburen en is overleden in 1840 te Lutjegast (<https://www.genealogieonline.nl/stamboom-helmantel/111633.php>)

²¹ Ik heb de boerderij in het eerste decennium van de 21ste eeuw bezocht, samen met Albert Renkema. Er was daar nog een ijzer met de initialen van WGR (Willem Garmts Renkema).

²² Hij bezat volgens de kadastragegevens van Lutjegast in 1825 circa 20 ha grond (50% bouwland, 50% weiland: perceelnummers: 183-192, 307-311, 161-167 en 172 (zie www.dewoonomgeving.nl)

²³ Geertje Alles Roda is geboren omstreeks 1772 te Dantumawoude en overleden in 1805 te Lutjegast. <https://www.genealogieonline.nl/stamboom-helmantel/111803.php>

²⁴ Ik ben hier uitgegaan van de gegevens in de stamboom Helmantel. Henk Renkema noemt in een niet gepubliceerd maar wel verspreid document nog een tweede zoon, namelijk Alle Willems (1796-1834) die niet ingeschreven zou zijn in het doopboek van de kerk in Lutjegast.

²⁵ Geert (Willems) Renkema: <https://www.genealogieonline.nl/stamboom-helmantel/111427.php>

Zijn tweede echtgenote was Aagtje Davids²⁶. Het huwelijk vond plaats op 17 december 1809 te Lutjegast. Ook dit huwelijk was kinderrijk: 8 kinderen (6 zonen en 2 dochters). Van de 6 zonen overleden er drie op jonge leeftijd. Twee zonen Garbrand Willems (1812-1873)²⁷ en David Willems Renkema (1816-1870)²⁸ zetten de naam Renkema (Rinkema) voort tot op de dag van vandaag.

De verbinding tussen Willem Garmts en de voor hem levende Renkema's en Rinkema's loopt naar alle waarschijnlijkheid via zijn moeder Martje Willems Renkema.

Martje Willems werd geboren in Doezum (Grootegast)²⁹. Ze trouwde in 1756 met Garbrand Jacobs³⁰. Hij werd gedoopt in Roden. Gedurende zijn volwassen leven was hij landbouwer in Sebaldeburen. Hun 5 kinderen zijn daar ook geboren: 3 dochters en 2 zonen. De beide oudste dochters (Geeske Gerbrands en Antje Garmts) geven hun kinderen de achternamen Denkema en Renkema. Het is niet duidelijk of ze hier de traditie van hun ouders volgden, dan wel dat de namen ook afkomstig waren van hun partners. De kinderen van de andere dochter (Jantje Garmts) kregen de naam van hun vader (Harkema). De jongste zoon Wijmer Garmts³¹ was – voor zover bekend – niet gehuwd. Deze Wijmer Garmts was een aantal jaren watermolenaar in Sebaldeburen. Tevens was hij – samen met zijn moeder – geldschieder van de nieuwe polder nabij Sebaldeburen.

De vader van Martje Willems was Willem Berends Renkema, met als spellingsvarianten Willem Berent en Willem Beerents Rinckema³². Hij was landbouwer te Opende. Hij verhuisde in 1719 naar Grootegast. De verhuizing viel samen met zijn huwelijk met Geeske Egberts. Hun boerderij droeg de naam Hero Ejenstede. Naar verluidt was deze boerderij gevestigd op de plek die nu bekend staat als Hoofdweg 167 te Grootegast. Hij stierf in 1735.

De moeder van Martjen Willems was dus Geeske Egberts³³. Ze was geboren in Oosterwolde (Friesland). Volgens Lena Scheeringa (1975) was ze een nakomeling – ze gebruikt ten onrechte het woordje dochter - van Geert Egberts die in 1599 de Renkemaheerd te Marum bewoonde. Scheeringa vermoedt om die reden dat zij dus ook een Renkema zou zijn. Via haar moeder is ze een achterkleindochter van Bernardus Johannes Holtrup³⁴. Na de dood van Willem Berents trouwde ze met ene Lambert Thijssen (1737).

²⁶ Aagtje Davids : 18 mei 1786 te Gerkesklooster tot 25 september 1826 te Lutjegast
(<https://www.genealogieonline.nl/stamboom-helmantel/l15.php>)

²⁷ Garbrand (Willems) Renkema: <https://www.genealogieonline.nl/stamboom-helmantel/l11413.php>

²⁸ David (Willems) Renkema: <https://www.genealogieonline.nl/stamboom-helmantel/l11383.php>

²⁹ Martjen Willems Renkema (1729 – 1801/22): <https://www.genealogieonline.nl/stamboom-helmantel/l11564.php>

³⁰ Garbrand Jacobs (1722-1779/1789): <https://www.genealogieonline.nl/stamboom-helmantel/l619.php> . Volgens de Oudman files en de Holtrop parenteels zou Garbrand Jacobs ook de naam Renkema gedragen hebben. Ik ken deze documenten niet. De vraag of hij die naam al gebruikte voor zijn huwelijk met Martjen Willems. Volgens het werk van een mij onbekende genealoog (B.J. Koopman) zou zijn grootvader Garbrand Arents de naam Homan (geboren rond 1670 te Roden) gebruikt hebben. Arlene De Boer-Renkema en Klaas Pera noemen die naam overigens niet.

³¹ Wijmer Garmts Renkema (1769-1820): <https://www.genealogieonline.nl/stamboom-helmantel/l11625.php>

³² Willem Berent Renkema 1690-1735: <https://www.genealogieonline.nl/stamboom-helmantel/l2158.php>

³³ Geeske Egberts 1694- 1772/1780: <https://www.genealogieonline.nl/stamboom-helmantel/l701.php>. Geert Egberts keert hier in ieder geval niet terug als voorouder van Geeske Egberts. Haar overgrootvader is een Harmen Egberts.

³⁴ Klaas Pera vermeldt deze verwantschap bij al haar nakomelingen en hecht hier blijkbaar veel waarde aan. Holtrup is geboren in Duitsland (1600) en verhuisde naar Friesland. Hij was onderwijzer en later ook predikant in Oosterwolde (Friesland). Hij stierf in 1674. zie <https://www.genealogieonline.nl/stamboom-helmantel/l7291.php>

Willem Berents en Geeske Egberts kregen 6 kinderen (4 zonen en 2 dochters). Martje was de jongste van de zes. Ook de andere dochter (Jantje) geeft haar kinderen de naam Renkema door.³⁵ De oudste zoon Berend Willems Renkema was landbouwer en hofman op de Jouwer te Sebaldeburen. Hij is de enige van 4 zonen die de naam Renkema doorgaf aan zijn nageslacht.³⁶

Intermezzo

Een bijvangst van deze exercitie bestaat uit een aantal verwante lijnen van Renkema's en Rinkema's waarvan de nakomelingen ook in de 21ste eeuw aanwijsbaar zijn.

Het gaat primair om drie nakomelingen van het echtpaar Willem Berents en Geeske Egberts:

- De nakomelingen van de zoon Berend Willems Renkema
- De nakomelingen van de dochter Jantje Willems Renkema
- De nakomelingen van de dochter Martje Willems Renkema
 - nakomelingen van Geeske Gerbrands
 - nakomelingen van Antje Garmts
 - nakomelingen van Willem Garmts
 - nakomelingen van Garbrand Willems
 - nakomelingen van David Willems
 - nakomelingen van Willems Davids
 - nakomelingen van Klaas Davids

In de mogelijke lijn tussen 'mijn stamvader' Willem Garmts Renkema en de 'oude' Oemke Renkema ben ik nu twee generaties verder: Martje Willems Renkema en Willem Berent Renkema of Rinckema³⁷.

Volgens de stamboom Helmantel is Willem Berents Renkema (1690-1735) een zoon van Berend Hindriks Rinckema van Opende³⁸. Hij trouwde rond 1689 met Jantje Wijmers. Berend Hindriks was o.a. als eigenerfde landdagcomparant der Ommelanden tot met 1719³⁹. Informatie over voorgaande generaties ontbreekt. Ook de andere genealogen Henk Renkema, Arlene de Boer-Renkema en B.J. Koopman komen niet verder dan deze Berend Hindriks, geboren een eeuw na de verkoop van de Renkemaheerd aan Van Ewsum.

Renkema-Renkema (1990) komt in haar boekje ook niet verder terug in de familiehistorie. Wel wijst ze op een broer van Willem Berends, namelijk Lubbe Berends. Na het overlijden van Willem Berends (1735) trad hij op als voormond van de minderjarige kinderen van Willem en Geeske. Deze benoeming vond plaats op 7 december 1739.⁴⁰ Vermoedelijk is deze Lubbe Berents dezelfde persoon als genoemd op de gedenksteen van de hervormde kerk te Opende (1748) en de persoon die een

³⁵ Zie het boekje van Trees Renkema-Renkema (1990) en <https://www.genealogieonline.nl/stamboom-helmantel/111524.php>

³⁶ Renkema-Renkema (1990), blz. 16. De stamboom Helmantel bevestigt dit niet, maar die heeft de eerste echtgenote van Berend Willems blijkbaar gemist: Lydia Hindriks (overleden in 1766). Zie <https://www.genealogieonline.nl/stamboom-helmantel/1325.php>

³⁷ Willem Berent Renkema 1690-1735: <https://www.genealogieonline.nl/stamboom-helmantel/12158.php>

³⁸ Berend Hindriks is geboren rond 1666: <https://www.genealogieonline.nl/stamboom-helmantel/111378.php>

³⁹ Overgenomen van Renkema-Renkema (1990), blz. 18

⁴⁰ Renkema-Renkema, blz. 17

handgemeen had met de zich misdragende dominee Dalmöller (ca 1769).⁴¹ Dit laatste is onzeker, omdat deze Lubbe Berents op dat moment een jong zoontje had.⁴²

4. Conclusie

Feitelijk hebben we hier twee aanwijzingen voor mogelijke verbanden met de oude Renkema's. Ten eerste – in de manlijke lijn – Willem Berends. De vader van Willem Berends is Berend Hindriks Rinckema⁴³ te Opende, nabij Grootegast. Overigens is de tijdsspanne tussen de laatstgenoemde Date Renkema in Marum (1610) en deze Berend Hindriks Renkema uit Opende slechts 50 jaar. Ook de naam Lubbe Berents – de broer van onze Willem Berents – is een zwakke aanwijzing voor verwantschap. Het tweede mogelijke verband is nog zwakker, namelijk die via de vrouwelijke lijn van Geeske Egberts en de bewoner Geert Egberts van de Renkemaheerd in 1599. Scheeringa noemt deze optie, maar veronderstelt ten onrechte dat Geeske een dochter is van Geert.

⁴¹ Ligterink (1989), blz. 346 en 347

⁴² Ligterink (1989), blz. 347, spreekt over een Wobbe die in 1771 twee jaar na de onenigheid gedoopt werd. We beschikken echter niet over het geboortejaar van Lubbe Berents, de broer van 'onze' Willem Berents.

⁴³ Zijn geboortejaar lijkt niet eenduidig te zijn: 1660 of 1669: <https://www.genealogieonline.nl/kwartierstaat-johannes-zijlstra/11071427396.php> respectievelijk <https://www.genealogieonline.nl/stamboom-helmantel/11378.php>